

hez), de sem az egyikkel, sem a másikkal nem azonos, annál az egyszerű oknál fogva, mert a *Raphidium nivale* Chodat egy tipikusan egysejtű szervezet, holott a *Raphidonema* génusz tagjai tipikusan több sejtűek. Chodat érthetetlen módon Lagerheim szervezetének többsejtű voltát semmibe se vette, s némi felületes hasonlatosság után indulva és annál a körülménynél fogva, hogy mindkettő nivális szervezet, teljesen réves állításához jutott.

Épp oly helytelen West¹ kijelentése, hogy a *Raphidonema nivale* Lagerh. gomba. Ennek a kijelentésnek alapja csak az lehet, hogy West alakja vagy nem volt a *Raphidonema nivale* Lagerh. vagy ha igen, akkor csak afficiált, elszíntelenedett példányait láthatta. Ha ugyanis *Raphidonema brevirostre*-t tartalmazó hólevet hosszabb ideig szobahőmérsékletnél tartunk, a nivális moszat pusztulásnak, elhalásnak indul, a mi elsősorban úgy jelentkezik, hogy a chromatophora világos, de határozottan sárgás-zöld színe, mindinkább sárgás, fakóbb lesz, míg végre teljes elszíntelenedés áll be. Ilyen elszíntelenedett vagy a konzerválás következtében színtelenné lett *Raphidonema* példányok voltak nyilvánvalóan azok, melyek West-et a fenti kijelentésre bírták. A chromatophorákat a *Raphidonema nivale*-nél Lagerheim oly határozottsággal említi a *Raphidonema brevirostre*-nél oly szépek és szembetűnőek, hogy arról, hogy e szervezetek nem volnának egy és ugyanazon génuszba tartozó moszatok, szó sem lehet.

(A szakosztálynak 1910 februárius 9-én tartott üléséből.)

IRODALMI ISMERTETŐ.

Max Fleischer: *Die Musci der Flora von Buitenzorg* zugleich Laubmoosflora von Java mit Berücksichtigung aller Familien und Gattungen der gesamten Laubmooswelt. III. Band. Mit 62 Sammelabbildungen. Buchhandlung und Druckerei vormals E. J. Brill. Leiden, 1906—1908. Ára 13.50 hollandi f.

A legközelebbi időknek kétségtelenül legjelentősebb terméke a moha-irodalomban M. Fleischer műve, a melynek I. kötete megjelenése (1900) a lombosmohok rendszertanában — a rokonsági kapcsolatokon nyugvó természetes rendszert legjobban megközelítő, a régi *Acrocarpi*, *Pleurocarpi* elnevezéseket történeti emlékké változtató új felfogása alapján igen fontos megváltoztatásokat hozott be és létre.

Eme fontos munkának III. kötete 1908 legvégén hagyta el a sajtót; hogy e helyen szóvá teszszük a moha-irodalom eme — mondhatni — gyöngyét, teszszük azért, mivel M. Fleischer rendszerének némileg javított, újabb felfogását adja közre a kötet elején, de

¹ West G. S. A Treatise on the British Freshwater Algae. Cambridge. 1904. 80. old.

meg azért is, mivel néhány *általános értékű* biológiai jelenséget külön is fel akarunk említeni.

M. Fleischer rendszere főcsoportjai, ismeretesen, a peristom-fogak szerkezetén alapulnak. Rendszere a következő:

Musci: I. Ordn. *Sphagnales*, II. Ordn. *Andræaeales*, III. Ordn. *Bryales*. A *Bryales* újabb felosztása pedig ez:

Unterordn.: *Eubryneae* F l s c h.

I. Reihe: Haplolepidæe sens. str. F l s c h.

II. „ Heterolepidæe F l s c h.

III. „ Diplolepidæe P h i l.

Unterordn.: *Buxbaumiiæe* F l s c h.

I. Reihe: Buxbaumiiæe F l s c h.

Fam.: Buxbaumiaceæe.

II. Reihe: Diphysciidæe F l s c h.

Fam.: Weberaceæe.

Unterordn.: *Tetraphidæe* F l s c h.

Fam.: Calomniaceæe.

„ Georgiaceæe.

Unterordn.: *Polytrichinæe* F l s c h.

I. Unterreihe: Dawsoniaceæe F l s c h.

Fam.: Dawsoniaceæe.

II. Unterreihe: Polytrichaceæe F l s c h.

Fam.: Polytrichaceæe.

A III. kötetben a VIII. Gr. *Metacranaceæe* F l s c h. 3. Untergr. *Isobryinæe* folytatólagos ismertetését adja a XXII—XXXI. családdal, s az Untergr. *Hookeriæe* F l s c h. közül a XXXII. családtól a XXXIV. családig bezárólag, 15 új génuszt s 26 új fajt írva le.

M. Fleischer újabb, *általános érdekű* nevezetes felfedezése a következő:

A G o e b e l-felfedezte *Ephemeropsis tjibodensis*-nél — mely valamennyi moha közt a legnevezetesebb és legsajátságosabb tulajdonságokat tünteti fel — a mohának fátyolká-jából (= calyptra) is fiatal, új növény sarjadzik, a mely szintén állandóan megmaradó protonemából (Dauerprotonema) áll. Ezt tünteti fel a 946. oldal 164. rajza f-fel jelzett ábrája. Az ugyanesak G o e b e l professzor felfedezte gyökszős-(rhizoïd)-képződésnek ama eseteit, mikor a rhizoïdok a hüvely-en (vaginula) és a toknyélen (seta) is kifejlődésre jutnak, megfigyelte M. Fleischer a legtöbb átvizsgálta *Eriopus*-fajnál, a *Philonotis mollis*-nál s a *Rhacopilum*-nál. Ezt tünteti fel az 1003. oldal 171. rajza c (*Eriopus remotifolius* C. Müll.), 3 (*Eriopus ramosus* F l s c h.) ábrája. Rendkívül érdekes a *Cyatophorella tahitensis* (B e s c h.) F l s c h. *amphigaster*-ének = allevelének alján a „víz-zacsók“ („Wassersäcke“) felfedezése, a melyek a vizet ott tartják. Eme „víz-zacsók“-at az 1092. old. 184. rajza x, y, z ábrája tünteti fel. Ilyen amphigasterek csak a *Jungermanniaceæe acrogynæe* májmoháknál ismeretesek általában, de a lombosmoháknál csak a fent említettnél. A „törpehím“-eket („Zwergmännchen“) kimutatja M. Fleischer újabban a

Garovaglia Endl. (701. old. 131. rajz, e), *Endotrichilla* C. Müll. (712. old. 133. rajz, b), *Barbella* (C. Müll.) Fleisch. (798. old. 144. rajz, f), *Aërobryum* Dz. et Mb. (845. old. 150. rajz, c), *Isothecium* Brid. (940. old. 163. rajz, k), és a *Chaetomitrium* Dz. et Mb. (1045. old. 177. rajz, g; 1055. old. 179. rajz, e) génezsek levelén.

Munkája végén (p. 1907) szerző az utolsó kötetet igéri.

M. Fleisch er művének befejező munkálatai érdekében ismét hosszabb tanulmányútra ment ki Buitenzorg-ba; és mi a magunk részéről igaz szívvel csak egyet kívánhatunk az exotikus mohflora eme nélkülözhetetlen forrásműve sikeres befejezéséhez, a — legjobb egészséget.

Dr. Györfly István.

(Lőcse.)

Pillitz Benő dr. *Veszprém vármegye növényzete*. A veszprém-vármegyei múzeum kiadványai. 11. szám. Első közlemény. Veszprém. Nyomtatott Krausz Ármin fia könyvnyomdájában. 1908. 4°. 64 oldal.

Veszprém vármegye törvényhatóságának 1894. évi december hó 3-án tartott közgyűlésében a megye monografiájának megiratását és kiadását határozta el, s a növényzeti rész feldolgozásával Pillitz Benő dr.-t, a megye volt főorvosát bízta meg, a ki sok évi kiváló szorgalommal összegyűjtött adatainak első részét bocsájtotta közre terjedelmesnek ígérkező munkálata első részében.

A munka első fejezete Veszprém vármegye flórájának irodalmi forrásait sorolja fel, melyből látszik, hogy szerző Kitaibel, Hort, Horchy, Kerner, Simonkai, Borbás, Neilreich, Hillebrand, Haberlandt, Hermann, Grész irodalmi adatait pontos ismeri, sőt Kernerrel, Borbással és Simonkaival személyi összeköttetésben állott. A második fejezet szerzőnek a megye területén tett florisztikai kirándulásainak jegyzékét közli. A harmadik fejezet Veszprém vármegyét növénygeográfiai szempontokból jellemzi röviden, de igen találó és szakavatott tollal. A 14. oldalon kezdődik a mű rendszeres része, a növények felsorolása, mely általánosságban Borbás, A Balaton stb. című művét követi, s az edényes virágtalanokat és virágosokat öleli fel, a munka eme részében 545 fajjal. [Pteridophyta, Gymnospermae, Monocotyledones, a Dicotyledones-ből: Ceratophyllaceae, Betulaceae, Cupuliferae, Ulmaceae, Celtidaceae, Urticaceae, Cannabineae, Salicaceae, Salsolaceae, Amaranthaceae, Polygonaceae, Santalaceae, Thymeleaceae, Aristolochiaceae, Plantaginaceae, Valerianaceae, Dipsacaceae, Compositae (Scorzonera-ig)]. A fajok nagy része Borbás művében fel van sorolva, de szerző mindegyikhez igen sok új termőhelyet és becses megfigyeléseket közöl. Felveszi munkájába az említett irodalom adatait is. A Borbás munkájában elő nem forduló, vagy ritkább adatok közül kiemeljük a következő fajokat: *Equisetum maximum*, *Schleicheri*, *Lycopodium clavatum*, *Molinia arundinacea*, *litoralis*, *Carex pendula*, *rostrata*, *Rhynchospora alba*, *Heleocheis uni-*

glumis, Muscari Kernerii var. lactiflorum Borb. (szerző felfedezése), *Hemerocallis flava, Anthericum Liliago* L., *Cephalanthera longifolia, Valeriana sambucifolia, Solidago canadensis, Senecio campester, spatulifolius, nemorensis, Erchtites hieracifolia* (1895 óta), *Carlina acaulis, Centaurea decipiens, pseudophrygia, badensis, Rhenana, calcitrapa, Cirsium acarna, Serratula radiata, heterophylla.*

Habár a mű a fajok rendszeres felsorolásában Borbás művét követi, tőle igen sokban eltér, úgy nomenclaturai, mint rendszertani felfogásában, még pedig előnyére. A visszhangzó neveket elhagyja (pl. *Linosyris linosyris* L.) s helyette a helyesebb névalakot választja.

Dr. Szabó Zoltán.

SZEMÉLYI HÍREK.

(Rovatvezető: SZABÓ ZOLTÁN.)

Belföld.

Kinevezés. A földművelésügyi m. kir. miniszter dr. Bernátsky Jenő egyetemi magántanárt, a szőlészeti kísérleti állomás adjunktusát, a budapesti szőlészeti kísérleti állomáson osztályvezetővé nevezte ki.

Áthelyezés: A földművelésügyi m. kir. miniszter dr. Rapaics Raymond kassai gazdasági akadémiai asszisztentst a kolozsmonostori gazdasági akadémiához helyezte át.

Megbízás: A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter dr. Tuzson János egyetemi magántanárt megbízta a budapesti tudományegyetemen a növényrendszertani előadások megtartásával.

Külföld.

Kinevezés: Dr. E. v. Tschermak a bécsi „Hochschule für Bodenkultur“ professzorává (Hedwigia), Prof. Fabr. Cortesia római egyetemen a gyógyszerészi növénytan ideiglenesen tanárává, dr. M. Rikli a zürichi polytechnikum magántanára czimzetes tanárrá, dr. W. C. Goethart a Rijks-Herbarium igazgatójává és a leideni egyetemen a növényrendszertan lektorává, (Botan. Zentralbl.) neveztetett ki.

A nyugalomba vonuló dr. S. Schwendener berlini professzor titkos tanácsos helyére a berlini egyetem dr. G. Haberlandt gráci professzort hívta meg. (Botan. Zentralbl.) — Dr. G. Th. Moore a Washington egyetemen a növényélettan és alkalmazott növénytan professzorává és a Missouri botanikus-kert (St. Louis) physiologusává neveztetett ki (Ö. B. Z.).

Kitüntetés: Prof. Dr. J. B. de Toni a modenai botanikus-kert igazgatója, Binoux-díjat nyert botanika-történelmi munkásságáért. (Botan. Zentralbl.)

Dr. G. Haberlandt (Graz) udvari tanácsossá neveztetett ki.